

ОБЕЗЦЕНКА НА ФИНАНСОВИТЕ АКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА НА НОВИТЕ РЕГУЛАТОРНИ ИЗИСКВАНИЯ ПРЕД БАНКИТЕ

д-р Ива Андреева

Департамент „Икономика“, НБУ

Ключови думи:	Резюме
<p><i>Обезценка</i></p> <p><i>Очаквана загуба</i></p> <p><i>Финансово отчитане</i></p> <p><i>Необслужвани експозиции</i></p> <p><i>Експозиции с мерки по въздържане</i></p>	<p><i>В настоящата статия се разглеждат основните моменти на обезценка съгласно МСФО 9 „Финансови инструменти“, базирана на „очакваната загуба“ (expected loss – EL). Прави се съпоставка с новата регулаторна рамка, т.нар. CRD IV, като се извеждат основните моменти на хармонизацията между МСФО и Базел III. Анализират се предимствата на новия подход за обезценка в сравнение с досега прилагания подход на „претърпяна загуба“, като същевременно се обосновава и нуждата от усъвършенстване на банковите информационни системи във връзка с процеса на провизиране.</i></p> <p><i>В представената статия се обсъждат и някои нови моменти на регулаторното отчитане на финансовата информация, изготвяна от банките, т.нар. Общо регулаторно финансово отчитане – ОРФО (Financial Reporting – FINREP) съгласно Регламент за изпълнение на (ЕС) 680/2014. Прави се опит за сравнение между новите регулаторни изисквания и правилата за изготвянето на отчетите на банките по МСФО, като се очертават някои основни проблеми на отчетността в тази връзка.</i></p>

Въведение

Основните изводи, направени след настъпването на световната финансова криза, показват, че *провизирането* се явява значителен източник на сериозни загуби за банките. В тази връзка адекватната методология, която се използва, е от изключителна важност за цялостното управление на риска в дейността на финансовите институции. В резултат бяха въведени редица мерки както от Базелския комитет по банков надзор, така и от Европейския парламент. Предприетите действия целят подобряване на капиталовата рамка и по-предпазливо управление на риска, което е в съответствие и с промените, които Съветът по Международни счетоводни стандарти (СМСС) предприема с въвеждането на МСФО 9 *Финансови инструменти*. В контекста на финансовата и икономическа криза и появилата се доказана нужда от по-строги правила и ограничаващи изисквания за финансовото отчитане на кредитните институции като цяло преходът към унифициран подход за отчитане в световен мащаб среща редица трудности. Потребителите на финансова информация са изправени пред

невъзможността да формират достоверни очаквания по отношение на методите и подходите при анализа на определени части на отчетите, което затруднява информираното и рационално вземане на икономически решения. Целта на новия стандарт е да се въведат нови, по-опростени изисквания относно класификацията на финансовите инструменти, както и да се приложи нов модел за обезценката им.

Концептуалната промяна в новия МСФО 9 *Финансови инструменти* е, че финансовите активи вече няма да се разделят на четири категории, а всички те ще бъдат класифицирани според един единствен подход в две категории: 1) финансови активи, оценявани по *амортизирана стойност* и 2) финансови активи, оценявани по *справедлива стойност*. Категориите „финансови активи на разположение за продажба“ и „инвестиции, държани до падеж“ от сегашния МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване* не са възпрети в новия стандарт. *Амортизираната стойност* предоставя информация, която е полезна при вземането на решения за финансови активи, които се държат основно с цел получаване на *договорените парични потоци* от тях, състоящи се от плащане на главница и лихва. За всички други финансови активи, включително тези, държани за търгуване, *справедливата стойност* представлява по-подходящ метод за оценяване.

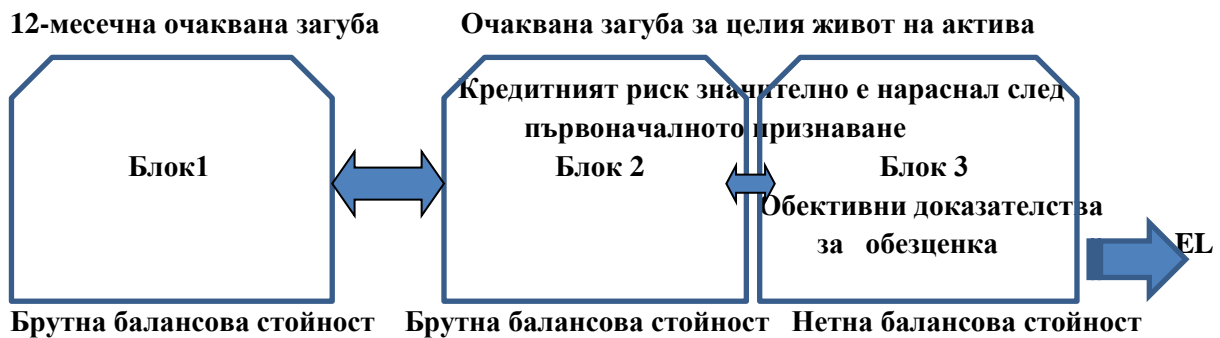
Другият съществен момент се отнася до новата методология за обезценка на финансовите инструменти. Идеята е да се използва подход за обезценка, базиращ се на „*очаквана загуба*“ (Expected Loss), за разлика от досегашния подход, основаващ се на „*претърпяна загуба*“.

1. Нов подход на обезценка (провизиране)

Концепцията по сега действащия стандарт е да се провизират загуби, които могат да бъдат конкретно определени и за които има обективни доказателства за възникване. За разлика от него, новият подход за обезценка се базира на *три различни „блока“* (Three-bucket approach), като се взема предвид влошаването на кредитното качество, както и базата, която ще бъде използвана за обезценка (индивидуална или колективна). Финансовите активи, оценявани по амортизирана стойност, за които ще се прилага тест за обезценка, ще се разделят на три блока в зависимост от степента на *кредитен риск*. В *блок 1* (Bucket 1) ще попадат активи, оценявани по амортизирана стойност (АС), които в момента на първоначалното признаване са извън зависимостта от степента на кредитния риск. За този блок не съществува събитие, което да е пряко свързано с възможни бъдещи загуби по портфейла, затова активите ще се обезценяват на портфейлна (колективна) *основа*, а резервът от обезценка ще се формира на базата на *очакваните загуби за следващите 12 месеца*, а не за целия срок на кредита. Така се получава съответствие с изискванията на Базел II¹. В *блок 2* (Bucket 2) ще се включват активи, за които от момента на първоначалното признаване е настъпило влошаване на кредитното им качество, но то не трябва да се свързва с индивидуално обезценяване на конкретни активи (настъпили са събития, пряко

¹ Миланова, Е. Счетоводни аспекти на антицикличната политика на банките в България, Юбилейна международна научна конференция „Криза и икономически растеж“, Финансово-счетоводен факултет, УНСС, София, 2012

свързани с възможни бъдещи загуби по портфейла, но не и по конкретни кредити). Резервът по този блок също ще се създава на колективна (портфейлна) основа, но ще се определя въз основа на *загубите за целия оставащ срок* на кредитите от портфейла. Блок 3 (Bucket 3) включва активи, за всеки от които в бъдеще се очакват загуби. Настъпило е влошаване на кредитното качество, но това влошаване е свързано с конкретни активи. Тук резервът също ще се създава за целия *оставащ срок на кредита*, но загубите ще се оценяват не на портфейлна основа, а индивидуално по конкретни кредити. На фигурата по-долу са посочени нивата за обезценка²:

Фигура 1 Разпределение на очакваните загуби по кредитите

Представеният нов модел показва възможността за прехвърляне на активи по-рано от Bucket 1 в Bucket 2 или 3, когато има влошаване на кредитното качество. От практическа гледна точка *вероятността от неизпълнение* (probability of default) е често използвана мярка от банките по търговски заеми. Поради това би трябвало да се намали оперативната сложност при прилагането на този подход. Той ще е приложим за потребителските и търговските заеми и дълговите книжа.

С прилагането на „EL“ подхода се очакват значителни промени в съществуващите към момента системи и процеси в банките. Необходимо е въвеждането на нови техники за управление на риска в банките и оценка на ефектите от тяхното приложение особено по отношение на интеграцията между управление на кредитния риск и счетоводното отчитане. Банковите институции ще трябва да събират голямо количество данни както исторически, така и настоящи, за да се приложи новият подход за обезценка и да се направят необходимите оповестявания.

При оценка на очакваните загуби се приемат различни подходи за оценка на привизиите в Bucket 1, доколкото те съдържат необходимите елементи на очакваната загуба. Те не следва задължително да вземат предвид като условие вероятността от събитие, което ще доведе до загуба през следващите 12 месеца, т.е. подходът е по-консервативен и трябва да се отчете самото очакване за загуба, дори и ако нямаме индикации за вероятност от неизпълнение. Едно от предизвикателствата за обезценката на активите от Bucket 1 е точното определяне на това какво означава „събитие, което ще доведе до загуба“. Определянето на това понятие е от ключово значение. Разумно е и практически е

² Technical Line, Credit Impairment, January, 2013, ey.com

целесъобразно да се даде възможност за изчисляване на очакваните загуби да се използват някои от текущите практики (например групиране на вземания по възраст и прилагане на историческите проценти на загуба). За да се отговори на изискванията за използването на подхода на „очакваната загуба“, за някои вземания трябва да бъде направена допълнителна обезценка. По-консервативният подход ще бъде в синхрон с принципа на *предпазливостта*.

С прилагането на новите правила за провизиране на база „очаквана загуба“ (EL) се постига:

- Уеднаквяване на изискванията между дефиницията за „default“ на Базел и обективните свидетелства за обезценка;
- Използване на коефициентите за вероятност от неизпълнение (PD) и загуба при неизпълнение (LGD) за калкулиране на обезценки по групирани кредити;
- Възможност да се приложи счетоводният принцип за *предпазливост* и подходящата обезценка на *портфейлна основа* за кредити и вземания със сходни характеристики, като се преодолее системното подценяване на провизиите за тези портфейли.

Използването на един подход за обезценка ще има следните последствия за дълговите инструменти на банките:

Таблица 1 Ефект на обезценката за дългови инструменти

Дългови инструменти	Потенциален ефект
Заеми и вземания	<p>Сегашните прагове за обезценка ще бъдат премахнати;</p> <p>Обезценката ще се основава на база очакваните несъбираеми бъдещи парични потоци;</p> <p>Очакваната загуба ще бъде определяна на база разумна прогноза, като се взема предвид бъдещата събираемост на активите;</p> <p>Преценката за бъдещата загуба винаги ще отразява вероятността от загуба. Загубите няма да бъдат определяни единствено на база най-вероятен сценарий, а ще се вземе под внимание и възможността от настъпване на други нежелани събития;</p> <p>Ще се премахне сегашното изискване за обезценка на база справедливата стойност на обезпечението, когато кредиторът определя възможна възбрана;</p>

	<p>Новите правила премахват досегашните указания за обезценка на индивидуални експозиции;</p> <p>С МСФО 9 се определя счетоводното третиране на отписани вземания.</p>
Дългови ценни книжа	<p>Първоначалният праг за обезценка (когато справедливата стойност е по-ниска от себестойността) отпада. Съгласно новите правила няма да има обезценка на ценни книжа, класифицирани по справедлива стойност чрез другия всеобхватен доход, когато справедливата им стойност е равна или по-висока от амортизираната им стойност и очакваните загуби са несъществени;</p> <p>Отпада използването на „най-добрата преценка“ за определяне на очакваните загуби;</p> <p>Финансовата институция трябва да спре да начислява лихви, когато не е сигурно в значителна степен, че ще получи всички плащания по главницата и лихвите;</p> <p>Изискването да се прави обезценка на индивидуални ценни книжа отпада, като се позволява да се прави прогноза на обединена (колективна) база.</p>
	<p>При покупката обезценката трябва да бъде измерена и счетоводно отразена. Първоначалната стойност на актива ще бъде справедливата стойност на инструмента плюс провизията за очаквана загуба;</p> <p>Промяна в провизията за очакваната загуба след придобиването ще бъде призната в печалбата или загубата веднага, като се отчете изменението в стойността на първоначалния актив.</p>

Банките ще трябва да определят очакваните загуби по кредитите си на база очаквани неполучени плащания към датата на отчета и да намалят текущата стойност на договорените парични потоци, за които се очаква, че няма да бъдат събрани (в следващите 12 месеца). Това трябва да става, като се вземе предвид *подходяща информация, времевата стойност на парите и поне два възможни сценария* (ключови елементи за оценка на „очакваната загуба“):

- * Всяка разумна и аргументирана *информация* се счита за подходяща при вземането на перспективна оценка;
- * Отчита се *икономичността, ефективността и ефикасността* на предложената оценка;
- * Редица възможни резултати биха могли да се включат, като се отчете *вероятността и разумността* на тези резултати, но като минимум трябва да се използват всевъзможни предположения, претеглени спрямо вероятните резултати. Счита се, че използването само на един вероятен сценарий не е подходящо.

Стандартът не задължава банките да използват определени подходи за измерване на очакваната загуба, а вместо това посочва различни модели, като акцентира, че трябва стриктно да се спазват *принципите*, заложиени в тях³.

Определянето на обезценката за финансовите активи винаги е изисквало известна степен на професионална преценка и следователно субективност. Възприемането на подход, основан на прогнозираните загуби, а не на вече претърпени такива, ще намали тази субективност и ще направи оценката по-надеждна.

Общ подход (General approach)

Водещият принцип на модела на очакваната кредитна загуба е да отразява общия модел на влошаване или подобряване на кредитното качество на финансовите инструменти (т.е. финансови активи, задължения по заеми и договори за финансова гаранция, попадащи в обхвата на Стандарта).

Когато финансовите инструменти се признават първоначално, освен когато *опростеният подход* се прилага или финансовите активи са обезценени кредити, банките ще осигурят компенсацията за кредитните загуби или ще направят провизия, равна на *“12-месечните очаквани кредитни загуби” (12-months’ general approach)*. След това 12-месечните очаквани кредитни загуби ще бъдат заменени от очакваните кредитни загуби за целия живот на кредита – ако кредитният риск се е увеличил значително след първоначалното признаване, то загубата ще се отчита на база критерии за *“очаквани кредитни загуби през целия живот на кредита” (Lifetime general approach)*. За да се опрости прилагането на критерий за очакваните кредитни загуби по време на живота на актива, Стандартът позволява финансовите инструменти с нисък кредитен риск към датата на отчета да не се отчитат по този критерий, тъй като те и не отговарят на него. Например финансов актив, който е получил висок инвестиционен рейтинг към датата на отчета и не е претърпял значително влошаване в кредитното качество, ще остане в същата категория, докато не се понижи инвестиционният му рейтинг. За всички останали финансови инструменти банките ще трябва да следят за влошаване на кредитното им качество и да определят дали е налице значително увеличение на кредитния риск. Влошаване в кредитното качество се счита за съществено, ако банката реши да закупи този финансов актив в момента и това стане при значително по-неблагоприятни условия за нея. В общия случай

³ FASB, Credit Loss Proposal - a closer look, Technical line, January 2013, ey.com

при просрочие на договорените плащания повече от 30 дни се използва критерият за очаквани кредитни загуби за целия живот на актива.

Новите правила ще променят начина на провизиране за много финансови институции. Въпреки това увеличението на провизиите за кредитните загуби ще варира по размери в различните банки. Някои от тях, които притежават по-качествени финансови инструменти и с по-кратък срок на падеж, ще бъдат засегнати в по-малка степен.

Опростен подход (Simplified approach)

При опростения подход на обезценка при първоначалното признаване и в следващите отчетни периоди банките признават провизии за очакваните кредитни загуби въз основа на целия живот на активите. Опростеният подход се изисква за търговски вземания, които не представляват финансова трансакция и ще бъдат на разположение на база избора на счетоводна политика за търговските вземания, които съставляват финансираща операция, и за лизинговите вземания. Много заинтересовани страни ще приветстват предложеното опростяване, тъй като при него няма да се изисква проследяване на влошаването на кредитното качество и оповестяване на информация, свързана с очакваните кредитни загуби и промени в качеството на кредитите за следващите 12 месеца⁴.

Що се отнася до отписването – новият стандарт изисква от институциите да намалят отчетната стойност на финансов актив (или част от него) в периода, през който банката вече няма основателни очаквания за възстановяване на паричните потоци по него.

Като обобщение на новите правила за обезценка могат да се направят следните изводи:

- Моделът на „очакваната загуба“ по кредитите най-вероятно ще доведе до по-ранно признаване на кредитните загуби в сравнение със сегашния модел на „претърпяна загуба“, защото ще изисква признаването на провизия на база очакваната загуба през следващите 12 месеца или през целия живот на актива, която включва не само кредитни загуби, които вече са настъпили, но и загубите, които се очаква да настъпят в бъдеще;
- При определянето на елементите за изчисление на „очакваната загуба“ не трябва да се включва всеки възможен сценарий. Така се избягва нуждата от сложни статистически анализи за изчисляване на „очакваната загуба“;
- Банките могат да оценяват очакваните кредитни загуби и да прилагат критерия за очакваните кредитни загуби за целия живот на актива колективно (на портфейлна основа), а не за всеки отделен случай, ако финансовите инструменти са групирани на основата на общите характеристики на риска. Рисковите характеристики могат да включват: тип сделки, оценки на кредитния риск, дата на възникване, остатъчен срок до падежа и географското разположение на кредитополучателя;

⁴ IFRS, Developments, Issue 37, Impairment of financial assets - the last details?, July 2012, ey.com

- За да се гарантира, че обезценката на кредитите се установява своевременно, кредитите трябва редовно да се проверяват за влошаване на качеството им, като се вземе предвид цялата налична информация, включително икономическите и други условия към отчетната дата – при изготвянето на годишни и междинни финансови отчети. Кредитите трябва да се проверяват за обезценка и между отчетните дати, винаги когато съществува информация, която показва значително влошаване на кредитното качество за съществена част от кредитния портфейл;
- Признаване на обезценката трябва да се прави винаги, когато обстоятелствата пораждаат несигурност относно способността на кредитополучателя да изплати всички суми, дължими според условията на договора за кредит. Банките трябва да използват както вътрешна, така и външна информация, която да служи като индикация за обезценка. Например при значителни кредити за търговска недвижима собственост банките трябва да получат надеждни оценки за текущата справедлива стойност на обезпечението от квалифицирани професионалисти от банката или извън нея;
- Банките трябва да измерват обезценените кредити по тяхната очаквана възстановима стойност. Методите, които могат да се използват за определяне на възстановимата стойност на очакван обезценен кредит, са:
  - настоящата стойност на очакваните бъдещи парични потоци, дисконтирани с ефективния лихвен процент по първоначалното споразумение за кредит. Оценка на бъдещите парични потоци трябва да представляват най-добрата преценка на банката, основана на разумни и доказуеми допускания и прогнози;
  - справедливата стойност на обезпечението, доколкото кредитът е зависим от обезпечението. В общия случай един кредит е зависим от обезпечението, ако се очаква погасяването му да се осигури изцяло от него;
  - пазарната цена, която може да се наблюдава на пазара, ако тя е достоверен индикатор за очакваната възстановима стойност на кредита.

2. Новите регулаторни изисквания за финансово отчетане

С въвеждането на Регламент (ЕС) № 575/2013⁵, в следствие на който БНБ прие две нови наредби в сила от 24.04.2014 г. – съответно Наредба № 7 за организацията и управлението на рисковете в банките и Наредба № 8 за капиталовите буфери на банките, както и с влизането в сила на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014⁶ се въведоха нови изисквания за отчетане на

⁵ Регламент № 575/2013 на Европейският парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012.

⁶ Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 на Комисията от 16 април 2014 година за определяне, в съответствие с Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета, на техническите

финансовата информация за регулаторни цели, които несъмнено са предизвикателство за българските банки, що се отнася до дефинирането на понятията „експозиция в неизпълнение“ и „обезценена експозиция“. Досега използваните критерии от българските банки за определяне на рисковите експозиции за кредитен риск (според отпадналата Наредба № 9 на БНБ за оценка и класификация на рисковите експозиции и за установяване на специфични провизии за кредитен риск) вече не са валидни и регулаторното отчитане по тях е прекратено. Въпреки това някои банки продължават да използват в кредитните си портфейли именно този вид класификация на кредитите, като само адаптират групите на просрочие съгласно новите правила. Тази практика за използване на информацията определено крие риск както от гл. точка на регулаторното отчитане, така и за вътрешни (мениджърски) цели. За повечето банки несъмнено е нужна промяна на вътрешните им информационни системи, за да отговорят на новите отчетни изисквания.

В процеса на финансовото отчитане всяка банка следва да спазва изискванията на МСФО (Международни стандарти за финансово отчитане) и едновременно с това да обособи експозициите си за целите на регулаторната отчетност (т. нар. обща рамка за финансово отчитане – ОРФО или Financial reporting – FINREP). Заслужават внимание отчетните форми от общата рамка за финансово отчитане (ОРФО/FINREP) съгласно МСФО, посочени в приложение III „Отчитане на финансова информация съгласно МСФО“ на Регламент 680/2014⁷ и по-специално форми 18 „Информация за обслужвани и необслужвани експозиции“ и 19 „Информация за експозиции с мерки по въздържане“.

От друга страна, предвид постоянно нарастващите изисквания за докладване от Централната банка и от Европейския банков орган (European Bank Authority – ЕБА), свързани с кредитен риск, отчетът на банките, изготвен по МСФО, непрекъснато се актуализира, за да включва цялата допълнително необходима информация, като се изменят някои съществуващи части и се добавят нови такива, които да отговорят на новите правила за по-подробно и по-често отчитане на информацията за надзорни цели. Основните изменения и допълнителни оповестявания са следните:

- Подходи за дефиниция на проблемни реструктурирани заеми (т.нар. Troubled Debt Restructurings – TDRs) и експозиции с мерки по реструктуриране (въздържане) (т.нар. Forborne exposures).
- Обширни количествени оповестявания за държаното обезпечение по експозиции с мерки по реструктуриране (въздържане).
- Равнение на проблемните реструктурирани заеми и експозициите с мерки по въздържане с официалния отчет по МСФО.

В допълнение към тези количествени оповестявания се налагат и качествени оповестявания за процедурите по управление и одобрение на кредитния риск.

стандарти за изпълнение по отношение на предоставянето на информация от институциите на надзорните органи.

⁷ Пак там.

За целите на финансовото отчитане е от изключителна важност да бъде добре определена портфейлната сегментация и групирането на активите в отделни класове. Интересен е въпросът с категоризацията на големи, малки и средни предприятия, тъй като, съгласно Регламент (ЕС) 575/2013⁸, всички компании с експозиция до 1 млн. евро трябва да бъдат класифицирани като малки и средни предприятия (МСП) и съответно само компании над този праг – като големи предприятия. На българския пазар обаче рядко оперират толкова големи компании и това би изкривило информацията, която се отчита.

По-долу показваме примерна методология за определяне на *обезценените кредити* за целите на отчитането по FINREP.

Двете основни понятия, които се използват за целите на новите регулаторни отчети, са:

- **Forbearance** – отстъпка чрез въздържане от принудителни действия (мерки за реструктуриране).
- **Forborne exposures** – експозиция/и, по която/които институцията е направила отстъпка чрез въздържане от принудителни действия (експозиция с мерки по реструктуриране).

Определяне на обезценени експозиции

Обезценените заеми включват:

- Всички индивидуално обезценени кредити (индивидуално обезценени с начислена провизия);
- Всички колективно обезценени кредити с над 90 дни просрочие (90 dpd – days past due / 180 дни за ипотечни кредити);
- Всички проблемни реструктурирани заеми (т.нар. TDRs) с просрочие под 90 дни (180 дни за ипотечни кредити), които са реструктурирани повече от веднъж (Recurring of restructure – ROR).

Определяне на проблемни реструктурирани заеми (т.нар. Troubled Debt Restructurings - TDRs) и експозиции с мерки по въздържане (т.нар. Forborne exposures)

Troubled Debt Restructurings – TDRs и експозиции с мерки по въздържане (Forborne exposures) са експозиции, по които институцията е направила отстъпка чрез въздържане от принудителни действия (експозиция с мерки за реструктуриране). Това са заеми с модификация – мерки, които не биха били предоставени, ако длъжникът не е във финансово затруднение. За разлика от тях, експозиции, за които кредитополучателят е без финансови затруднения преди модификация, са предоговорени.

Отстъпка означава всяко от следните действия:

---

⁸ Вж. чл. 147, Регламент № 575/2013 на Европейският парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012.

- Модификация на предишните срокове и условия на договор, които длъжникът не е в състояние да спази поради финансовите си затруднения („проблемен дълг“), водещи до неспособност за обслужване на дълга, и които не биха били извършени, ако длъжникът нямаше финансови затруднения;
- Пълно или частично рефинансиране на договор по проблемен дълг, което не би било предоставено на длъжник, ако той нямаше финансови затруднения.

Отстъпката може да доведе до загуба за кредитора. Упражняването на клаузи, които, когато се прилагат по преценка на длъжника, дават възможност на последния да променя условията на договора („вградени клаузи за реструктуриране“), трябва да се третира като отстъпка, когато банката приема упражняването на тези клаузи и оценява, че длъжникът е във финансови затруднения.

Когато условията не са изпълнени в края на изпитателния срок, експозицията следва да продължи да се идентифицира като обслужвана с мерки по въздържане в изпитателния срок, докато не бъдат изпълнени всички условия. Условията се оценяват най-малко на тримесечна база.

Експозиция с мерки по въздържане може да се счита за обслужвана считано от датата, когато са приложени мерките по въздържане, ако някое от следните условия е изпълнено:

- (а) Прилагането на мерките по въздържане не води до класификацията на експозицията като необслужвана;
- (б) Експозицията не е била в статус на необслужвана към датата, на която са били приложени мерките по въздържане.

Ако по обслужван договор с мерки по въздържане, който е в изпитателен срок, бъдат приложени допълнителни мерки по въздържане или е в просрочие повече от 30 дни, той отново трябва да се класифицира като необслужван.

Експозиции с мерки по въздържане (Forborne exposures) са по-широка категория от проблемните реструктурирани заеми (TDRs) и се състоят от:

- ✓ необслужвани експозиции (Forborne Non-performing exposures – FNPEs) и
- ✓ обслужвани експозиции (Forborne Performing exposures – FPEs).

Заемите в категориите TDRs и Forborne могат да бъдат прегрупирани и да бъдат извадени от съответната категория:

- ✓ Заеми, които са TDRs, излизат от тази категория, след като са просрочени под 30 дни (30 dpd) в продължение на 12 последователни месеца;
- ✓ Заеми Forborne излизат от категорията, когато са изпълнени всички от следните условия:

- с под 30 дни просрочие в продължение на 24 последователни месеца, след като са излезли от категорията FNPE;
- не са обезценени на ниво клиент;
- не са в неизпълнение на ниво клиент;
- са просрочени под 90 дни на ниво клиент.

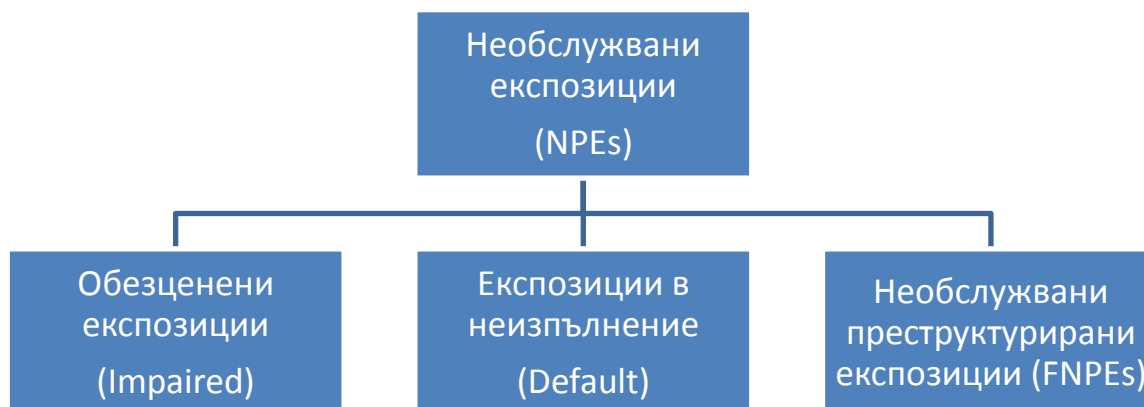
Определяне на необслужвани експозиции

Необслужвани експозиции (Non-performing exposures "NPEs") е по-широкото понятие от обезценените заеми.

NPEs включват:

- всички заеми с просрочие над 90 дни (включително и ипотечни);
- всички заеми, за които се очаква, че длъжникът е малко вероятно да плати изцяло, без реализацията на обезпечението, независимо от съществуването на просрочена сума или натрупани дни на просрочие;
- обезценени кредити;
- заеми, считани за „експозиции в неизпълнение“ („in default“) на нормативна база (според изискванията на Регламент 575/2013/ЕС);
- FNPEs.

На фигурата по-долу показваме кои категории кредити се включват в необслужваните експозиции:

Фигура 2. Необслужвани експозиции

Експозиции, за които се счита, че е настъпило неизпълнение в съответствие с чл. 178 от Регламент (ЕС) № 575/2013, и експозиции, за които е установена

обезценка в съответствие с приложимата счетоводна рамка, винаги се считат като *необслужвани експозиции*. За разлика от тях, експозициите с „*възникнали, но неотчетени загуби*“ не трябва да се разглеждат като *необслужвани експозиции*, освен ако не отговарят на критериите да бъдат класифицирани като *необслужвани експозиции* за целите на FINREP.

Експозициите, класифицирани като *необслужвани*, се категоризират или като *необслужвани* на индивидуална база („*подход от гледна точка на сделката*“), или като *необслужвани* за цялостната експозиция на длъжника („*подход от гледна точка на длъжника*“), като се използват съответните методи за категоризация за различните видове *необслужвани експозиции*.⁹

Когато дадена институция има балансови експозиции към длъжник с просрочие повече от 90 дни, брутната балансова стойност на които представлява 20% от брутната балансова стойност на всички негови балансови експозиции, то тогава всички балансови и задбалансови експозиции на този длъжник следва да се считат за *необслужвани*. Когато длъжник принадлежи към група, трябва да се прецени дали е необходимо експозициите към другите субекти от групата също да се считат за *необслужвани*, ако те вече не са класифицирани като „*обезценени*“ или „*в неизпълнение*“, с изключение на експозициите, повлияни от изолирани съдебни спорове, несвързани с платежоспособността на контрагента.

Заклучение

С промяната на приложимия счетоводен стандарт в посока *подход на очакваната загуба (Expected Loss)* за обезценка на финансовите активи се дава възможност за провизиране на потенциални (бъдещи) загуби без изисквания за обективни доказателства за влошаване. По този начин се постига:

- Премахване на необходимостта от няколко метода за обезценка (изисквани според сега действащия стандарт), като се заменят с един метод за обезценка на активите, отчитани по амортизирана стойност, с което се подобрява сравнимостта на финансовите отчети и те стават по-лесни за разбиране;
- Актуализиране на надзорните изисквания, за да са в съответствие с преминаването на *подход на очаквана загуба (EL подход)* и да се постигне хармонизиране между *счетоводния и надзорния* подход;
- Обособяване на група от *възпиращи фактори* към прекалено провизиране. Новите стандарти трябва да използват подходи, които са изградени на основата на подходяща информация от вътрешните системи за управление на банковите рискове.

---

⁹ Вж. Регламент № 575/2013 на Европейският парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012, чл. 178.

Вж. Наредба № 7 от 24 април 2014 г. за организацията и управлението на рисковете в банките, чл. 28. Прагът на същественост по отношение на чл. 178, параграф 2, буква „г“ от Регламент (ЕС) № 575/2013 е, както следва:

1. 5% от дължимата вноса, но не повече от 100 лв. за експозиции на дребно;
2. 5% от дължимата вноса, но не повече от 1000 лв. за всички останали експозиции.

За да се актуализират системите за отчитане на кредитите както на индивидуална, така и на портфейлна основа, е нужно да се внесат промени в съществуващите системи на кредитните институции. Ранното въвеждане на новите правила ще помогне на банките да направят плавен преход към тях, съставителите на отчетите да ги разберат и осмислят по-добре, а това от своя страна ще помогне да се постигне надежден и ефективен начин на промяна, при който рискът е сведен до минимум. Банките трябва да започнат да оценяват как промените ще повлияят върху тяхната дейност, включително на техните финансови резултати, на регулаторния капитал и за данъчни цели. Нещо повече, нужни ще бъдат промени в начина на обработка на данните, системите за отчитане и тези промени трябва да бъдат така направени, че да отговарят в пълна степен на очакванията на всички потребители на финансовите отчети на банките. Предстоящата оценка на активите (т.нар. Asset Quality Review – AQR) на банките ще покаже качеството на кредитните им портфейли, с което се очаква да се постигне реална представа за състоянието на банките и предизвикателствата на новите регулаторни изисквания пред тях.

Нужно е и да се извърши предварителна оценка на въздействието на новите правила за цялостната банкова дейност, да се направи оценка на промените, свързани със счетоводните политики, да се информират своевременно заинтересованите страни: анализатори, регулаторните органи и акционерите.

Библиографска справка:

1. Миланова, Е. *Счетоводни аспекти на антицикличната политика на банките в България, Юбилейна международна научна конференция „Криза и икономически растеж“*, Финансово-счетоводен факултет, УНСС, София, 2012.
2. *Наредба № 7 на БНБ от 24 април 2014 г. за организацията и управлението на рисковете в банките.*
3. *Наредба № 8 на БНБ от 24 април 2014 г. за капиталовите буфери на банките.*
4. *Регламент № 575/2013 на Европейският парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012.*
5. *Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 на Комисията от 16 април 2014 година за определяне, в съответствие с Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета, на техническите стандарти за изпълнение по отношение на предоставянето на информация от институциите на надзорните органи.*
6. *Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/1278 на Комисията от 9 юли 2015 година за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 за определяне на техническите стандарти за изпълнение по отношение*

на предоставянето на информация от институциите на надзорните органи във връзка с инструкции, образци и определения.

7. *Guidelines on the application of the definition of default under Article 178 of Regulation (EU) 575/2013, EBA, Consultation paper, September 2015*
8. *Financial Services Authority, The Turner Review, A Regulatory Response to the global banking crisis, March, 2009.*
9. *IASB, IFRS 9 Financial Instruments.*
10. *IFRS Developments, Impairment - a major step forward in achieving convergence, December 2011, ey.com.*
11. *IFRS Developments, Issue 37, Impairment of financial assets - the last details?, July 2012, ey.com.*
12. *"IFRS Outlook, May/June 2011", publication, ey.com.*
13. *Technical Line, Credit Impairment, January, 2013, ey.com.*

IMPAIRMENT OF FINANCIAL ASSETS AND CHALLENGES OF THE NEW REGULATORY REQUIREMENTS FOR BANKS

Iva Andreeva, PhD

Department "Economics", NBU

Key words:	Summary
<p><i>Impairment</i></p> <p><i>Expected loss</i></p> <p><i>Financial reporting</i></p> <p><i>Non-performing exposures</i></p> <p><i>Forborne exposures</i></p>	<p><i>This article discusses the basics of impairment under IFRS 9 "Financial Instruments", based on „expected loss“ – EL. A comparison is made with the new regulatory framework, so called CRD IV, to outline the main elements of harmonization between IFRS and Basel III. The advantages of the new approach of impairment are analyzed in comparison with the current approach of "historical loss", while justifying the need for improvement of the banks' information systems in the process of provisioning. The present article discusses some new moments of regulatory reporting of financial information prepared by the banks, so called Financial Reporting – FINREP under Regulation for the implementation of (EU) 680/2014. An attempt is made to draw a correlation between the new regulatory requirements and the rules for preparation of financial statements of banks under IFRS, outlining some major accounting issues in this regard.</i></p>